

Bibliografia

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

BALIŃSKA A.: **Znaczenie turystyki w rozwoju gmin wiejskich na przykładzie obszarów peryferyjnych wschodniego pogranicza Polski.** – Wyd. SGGW, Warszawa 2016, 300 s.

Proces rozszerzania się UE prowadzi do osłabienia granic wewnętrznych i równoczesnego wzmocnienia zewnętrznych, co w przypadku Polski występuje na granicy z Rosją, Ukrainą i Białorusią. Rozwój terenów przygranicznych uzależniony jest od czynników ekonomicznych, społecznych, politycznych, kulturowych i przestrzennych. Czynniki te decydują o funkcjach produkcyjnych i pozaprodukcyjnych obszarów przygranicznych, a ulegając zmianom, powodują przekształcenia funkcji tych obszarów.

Autorka monografii badała teoretyczne podstawy rozwoju turystyki na obszarze peryferyjnym wschodniego pogranicza Polski i określiła jej rolę w rozwoju środowiska lokalnego. Analizy dokonano na tle charakteryzujących badany obszar warunków przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych, demograficznych i organizacyjnych. Źródłem danych empirycznych były badania prowadzone w 2006 i 2012 roku w gminach przygranicznych województwa podlaskiego i lubelskiego wśród dwóch grup respondentów – osób oferujących kwatery agroturystyczne i pozostałych mieszkańców wsi. W kolejnych rozdziałach monografii przedstawiono:

- analizę zagadnień teoretycznych związanych z terenami przygranicznymi, funkcją granicy i peryferiami;
- analizę czynników rozwoju lokalnego i metod pomiaru poziomu tego rozwoju;
- analizę funkcji turystycznych obszarów wiejskich;
- charakterystykę badanych gmin pod względem sytuacji demograficznej, rozwoju rolnictwa i przedsiębiorczości, dochodów i wydatków budżetów gmin;
- ocenę potencjału turystycznego badanych gmin dokonaną przez wiejskich kwaterodawców i pozostałych mieszkańców;
- ocenę potencjału rozwoju funkcji turystycznej, w tym: miejsce turystyki wśród oczekiwanych kierunków rozwoju gminy, czynniki stymulujące i ograniczające rozwój turystyki, rolę instytucji w popudzaniu lokalnej gospodarki turystycznej, skutki rozwoju turystyki dla pojedynczych podmiotów i środowiska lokalnego.

(M.M.)

PŁOCKI R.: **Bezpieczeństwo żywności w kontekście jej fałszowania.** – Wyd. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2017, 168 s.

Troska o bezpieczeństwo zdrowotne żywności wynika z dynamicznego rozwoju technologii produkcji i chemii organicznej, która umożliwia stosowanie różnych substytutów mogących stanowić zagrożenie dla zdrowia konsumenta. Aspekt ekonomiczny bezpieczeństwa żywności wynika z silnej konkurencji na rynku spożywczym i prób obniżania kosztów produkcji poprzez stosowanie surowców zastępczych, substytutów i konserwantów. Niekiedy działania producentów żywności są motywowane chęcią osiągnięcia korzyści nawet kosztem zdrowia konsumentów. Fałszowane bywają receptury, terminy ważności, certyfikaty, procedury importu, przechowywania i transportu. Fałszowanie żywności godzi nie tylko w interes konsumentów, ale oddziałuje negatywnie na cały sektor produkcji żywności i narusza interes ekonomiczny państwa, a tym samym jego bezpieczeństwo wewnętrzne. Konieczne jest kompleksowe podejście do problemów bezpieczeństwa i fałszowania żywności oraz diagnoza stanu rzeczywistego w tym zakresie i wskazanie dróg poprawy.

W celu identyfikacji determinantów bezpieczeństwa żywności w kontekście bezpieczeństwa wewnętrznego, zagrożeń i wyzwań w tym obszarze oraz źródeł, możliwości i skali fałszerstw żywności przeprowadzono studia literaturowe i badania na obszarze całego kraju. Sondaż diagnostyczny przeprowadzono wśród trzech reprezentatywnych grup respondentów: 351 pracowników inspekcji zajmujących się kontrolą bezpieczeństwa żywności, 94 producentów żywności, 516 konsumentów. W toku badań potwierdzono tezę, że motyw finansowy dominuje w procederze fałszowania żywności, a wynika on z chęci zwiększenia zysków firmy, niezależnie od jej kondycji finansowej, oraz walki o utrzymanie się na rynku. (M.M.)

Tendencje zmian w rolnictwie i na obszarach wiejskich Makroregionu Południowo-Zachodniego Polski. Praca pod red. B. KUTKOWSKIEJ, T. SZUKA. – Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, Wrocław 2016, 176 s. Monografie CXCVI.

Celem monografii naukowców z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu jest wykazanie zmian, jakie zaszły po integracji Polski z UE w sektorze rolnym i na obszarach wiejskich Makroregionu Południowo-Zachodniego. Województwa wchodzące w jego skład – dolnośląskie i opolskie – są mocno zróżnicowane pod względem zajmowanej powierzchni, ukształtowania terenu i zasobów naturalnych, ale charakteryzują się bardzo dobrymi warunkami do prowadzenia produkcji rolniczej. Na ich przykładzie analizowano zmiany pod wpływem środków finansowych pochodzących z instrumentów WPR i polityki spójności na przestrzeni lat 2003-2013. Kolejne rozdziały publikacji prezentują następujące zagadnienia:

- ogólna charakterystyka Makroregionu Południowo-Zachodniego,
- zamiany społeczno-ekonomiczne na obszarach wiejskich,

- zmiany w strukturze demograficznej obszarów wiejskich,
- ocena poziomu i tempa rozwoju przygranicznych obszarów wiejskich w południowo-zachodniej Polsce,
- instytucjonalne uwarunkowania transformacji rolnictwa w regionie opolskim,
- zmiany struktury obszarowej rolnictwa Dolnego Śląska w drodze dzierżawy rolniczej,
- zasoby i nakłady czynników produkcji w rolnictwie w badanym makroregionie na tle innych makroregionów w Polsce,
- zmiany uwarunkowania i zróżnicowanie w produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- zmiany w wyposażeniu w ciągniki,
- ekonomiczne aspekty ochrony środowiska,
- świadomość ekologiczna mieszkańców na przykładzie miasta i gminy Nowa Ruda,
- nowe trendy w gospodarce rybackiej. (M.M.)

WOJEWODZIC T.: Procesy dywestyacji i dezagrarnizacji w rolnictwie o rozdrobnionej strukturze agrarnej. – Wyd. Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Kraków 2017, 285 s. Rozprawy nr 412.

Na obszarach o rozdrobnionym rolnictwie, gdzie dominują małe i bardzo małe gospodarstwa rolne, coraz częściej dochodzi do transformacji w podmioty nierolnicze lub likwidacji produkcji i sprowadzenia dotychczasowego gospodarstwa rolnego do poziomu gospodarstwa domowego na wsi. Zjawisko to włącza się w proces dezagrarnizacji polegający na wieloaspektowym ograniczeniu znaczenia rolnictwa w kształtowaniu dochodów mieszkańców i przestrzeni obszarów wiejskich. Proces ten często przebiega w formie ograniczenia zakresu działania i potencjału gospodarstwa, czyli w postaci dywestyacji.

Procesy przebudowy struktury agrarnej z powszechnym wykorzystaniem procesów likwidacji gospodarstw rolnych są słabo i niedostatecznie zbadane w literaturze przedmiotu. Prezentowana monografia, będąca syntezą wieloletnich badań autora, wypełnia tę lukę i stanowi studium przemian w rolnictwie obszarów o rozdrobnionej strukturze agrarnej, najbardziej obecnie narażonych na procesy o charakterze degresywnym. Autor na podstawie danych Polskiego FADN z gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną w latach 2004-2012, a położonych na terenach makroregionów Małopolska i Pogórze (woj. śląskie, świętokrzyskie, małopolskie, podkarpackie) oraz informacji z GUS i ARiMR, przedstawił diagnozę i ocenę istoty, skali, mechanizmów oraz zakresu procesów dezagrarnizacji i likwidacji gospodarstw. Określono teoretyczne przesłanki przestrzennego zróżnicowania rolnictwa oraz rolę drobnych gospodarstw w kształtowaniu struktury agrarnej. Scharakteryzowano rolę i znaczenie procesów dywestyacji i dezagrarnizacji w przebudowie rolnictwa. Oceniono przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania procesu transformacji rolnictwa na obszarach o rozdrobnionej strukturze agrarnej. Oceniono również wpływ stosowanych instrumentów polityki rolnej na proces przebud-

wy rolnictwa w makroregionach Małopolska i Pogórze. Zidentyfikowano przesłanki regresu i upadku oraz barier likwidacji gospodarstw rolnych. Skonstruowano syntetyczną miarę natężenia procesów dezagraryzacji gospodarstw. Oceniono zależności pomiędzy poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego, strukturą rolnictwa i jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej a nasileniem procesów dezagraryzacji. Zaproponowano docelowe rozwiązania sprzyjające poprawie struktury agrarnej na obszarach o dużym rozdrobnieniu gospodarstw. (M.M.)

Oprac. M.M.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BACIOR S.: Auswirkungen eines Autobahnbaues auf Ackerboden – am Beispiel des Abschnitts der Autobahn A-4 zwischen Städten Brzesko und Tarnów in Polen (Wpływ budowy autostrad na użytki rolne – na przykładzie odcinka Brzesko-Tarnów autostrady A-4 w Polsce). – Berichte über Landwirtschaft 2017, Band 95, Ausgabe 2.

Autor artykułu podjął ciekawy i ważny temat dotyczący wartości ziemi rolniczej w Polsce, w tym w szczególności w kontekście zmiany jej przeznaczenia na cele inne niż produkcja rolna. Analizowano wpływ budowy konkretnego odcinka autostrady A-4, który ma długość ok. 30 km i przebiega przez 15 wsi. Wykazano, że budowa tego fragmentu drogi przyczyniła się do pogorszenia jakości ziemi rolniczej. Straty walorów użytkowych ziemi rolniczej zostały oszacowane na 300-3000 jednostek zbożowych w przeliczeniu na jeden kilometr autostrady, a pogorszenie jakości gleby odpowiadało stracie użytków rolnych w pasie o szerokości 165-178 m na całej długości odcinka autostrady. Autor stwierdził także, że ponieważ pod budowę autostrady przejęte zostały grunty rolne, to pozostała część gruntów ma gorszą jakość i pogorszyło się przestrzenne rozmieszczenie działek. Wszystko to skutkuje wyższymi kosztami dojazdu oraz negatywnie wpływa na organizację pracy. (P.S.)

BARAN J.: Efektywność polskiego rolnictwa na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej. – Wieś i Rolnictwo 2017, nr 3, s. 69-85.

Na podstawie danych EUROSTAT z 2014 r. dotyczących 25 państw członkowskich UE autorka artykułu badała efektywność polskiego rolnictwa na tle rolnictwa europejskiego. W analizie wykorzystano wskaźnik produktywności oraz metodę nieparametryczną Data Envelopment Analysis (DEA). Jako zmienną efektu przyjęto wartość produkcji rolnej, a jako zmienne nakładów powierzchnię UR, liczbę pełnozatrudnionych w rolnictwie, zużycie nawozów oraz zużycie energii. Stworzono ranking państw UE pod względem efektywności rolnictwa, w którym liderami

okazały się: Holandia, Dania, Grecja, Wielka Brytania, Włochy i Belgia. Polskie rolnictwo wykazało się niską produktywnością pracy i ziemi, co przełożyło się na 3 od końca miejsce w rankingu efektywności (przed Łotwą i Estonią). Autorka stwierdziła, że kraje UE-15 charakteryzujące się wyższym poziomem rozwoju gospodarczego mają również wyższą efektywność rolnictwa. Natomiast w państwach, które przystąpiły do UE po 2004 r. obserwuje się odwrotną zależność: im wyższy rozwój gospodarczy, tym mniejsza efektywność rolnictwa. (M.M.)

BONFIGLIO A., CAMAIONI B., CODERONI S., ESPOSTI R., PAGLIACCI F., SOTTE F.: **Are rural regions prioritizing knowledge transfer and innovation? Evidence from rural development policy expenditure across the EU space** (Czy regiony wiejskie stawiają na transfer wiedzy i innowacji? Analiza wydatków z Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich w Unii Europejskiej). – *Journal of Rural Studies* 2017, vol. 53, s. 78-87, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.05.005>.

W polityce rozwoju obszarów wiejskich UE dostępne są instrumenty wspierające tworzenie nowoczesnych rozwiązań technicznych i ekonomicznych w sektorze rolnym i gospodarce wiejskiej. Celem artykułu była analiza rzeczywistej skali wydatków na działania służące transferowi wiedzy i innowacjom w europejskich regionach w latach 2007-2011. Badano wybrane działania osi pierwszej Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), które zdaniem autorów przyczyniały się do wzrostu wiedzy i innowacji. Do tej grupy zaliczono szkolenia zawodowe i działania informacyjne, usługi doradcze, usługi w zakresie zarządzania i zastępstwa, a także współpracę na rzecz rozwoju nowych produktów, procesów i technologii. Jako ważny czynnik terytorialnego zróżnicowania nakładów związanych z przyrostem wiedzy i innowacji rozpatrywano odmienności w procesie tworzenia krajowych PROW. Uwzględniano różnice obserwowane na poziomie regionalnym (NUTS 3). Takie podejście okazało się celowe, gdyż umożliwiło rozpoznanie odgórnych i oddolnych mechanizmów wspierania transferu wiedzy i innowacji na wsi. Badania oparto o dane pochodzące od beneficjentów PROW, które zagregowano na poziom podregionów. Próba liczyła 1288 jednostek terytorialnych. W analizach posłużono się trzema wskaźnikami intensywności wydatków na transfer wiedzy i innowacje (w przeliczeniu na jednostkę ziemi, pracy i wartości dodanej brutto). Przeprowadzone analizy udokumentowały nierówną skalę, a niekiedy również niski poziom absorpcji dostępnych środków finansowych. Sytuacja ta wynikała z odgórnego podejścia do organizacji systemu wsparcia, ale także ograniczonego potencjału do spożytkowania pomocy na poziomie regionów. Niezależnie od deklarowanych celów polityczno-strategicznych WPR w regionach rolniczych i peryferyjnych UE odnotowano względnie niższą intensywność wydatków na transfer wiedzy i innowacje. Udokumentowano zaznaczenie się mechanizmu negatywnej selekcji w wymiarze kontinuum miasto-wieś, ze względu na fakt, iż regiony zurbanizowane w relatywnie większym zakresie korzystały ze środków wspierających transfer wiedzy i innowacje. (M.D.)

CAROLAN M.: **Publicising food: big data, precision agriculture and co-experimental techniques of addition** (Upublicznianie żywności: wielkie zbiory danych, rolnictwo precyzyjne i dodatkowe techniki eksperymentalne). – *Sociologia Ruralis* 2017, vol. 57, nr 2, DOI: 10.1111/soru.12120.

Celem artykułu jest opis i poszerzenie debaty toczonej wokół roli najnowszych technologii i rozwiązań w gospodarce rolno-żywnościowej. Intencją autora było zwrócenie uwagi na nieoczywiste efekty i ryzyka wywoływane przez nowoczesne rozwiązania techniczne, a także odniesienie się do argumentacji na rzecz ich stosowania. Autor stwierdza, iż w literaturze ekonomiczno-rolniczej wątki krytyczne dotyczące stosowania nowych technologii, takich jak narzędzia rolnictwa precyzyjnego, duże zbiory danych czy specjalistyczne oprogramowanie, były rzadko podnoszone. Obecnie inwestycje technologiczne w rolnictwie wspierają przede wszystkim duże korporacje związane przemysłem rolno-spożywczym. Jednakże z nowoczesnych rozwiązań w rodzaju mediów społecznościowych czy platform internetowych coraz powszechniej i intensywniej korzystają także firmy z branży żywnościowej i właściciele drobnych gospodarstw rolnych. Celem tych ostatnich jest rozwój lokalnych i alternatywnych systemów produkcji i dystrybucji żywności. Artykuł oparto na wynikach badań przeprowadzonych wśród trzech różnych grup respondentów: rolników ze stanu Iowa posługujących się w zarządzaniu gospodarstwami dużymi zbiorami danych; przedstawiciele branży nowych technologii wykorzystywanych w rolnictwie, oferujących źródła danych, specjalistyczne oprogramowanie komputerowe i narzędzia dla rolnictwa precyzyjnego; lokalnych przedsiębiorców i rolników prowadzących działalność w branży żywnościowej, zaangażowanych w rozwój lokalnych i alternatywnych systemów żywnościowych. Wywiady przeprowadzono w latach 2014-2015, a dobór respondentów był losowy, oparty o technikę „kuli śnieżnej”. Wyłoniono trzy zasadnicze wątki związane z uzasadnianiem wykorzystywania nowoczesnych technologii w rolnictwie: wątek antycypacji – nowoczesne narzędzia są niezbędne ze względu na wyzwania, jakie niesie przyszłość; wątek normatywizmu – technologia implikuje pożądany stan systemu produkcji i dystrybucji oraz określa właściwy sposób postępowania „dobrego” rolnika i przedsiębiorcy; wątek istotnej nieobecności – nowe rozwiązania techniczne zwiększają zależność użytkownika od bliżej nieokreślonych kolejnych usprawnień. (M.D.)

CERASA A., BUSCAGLIA D.: **Do the EU countries import at the same price? The case of coffee** (Czy państwa UE importują po tej samej cenie? Analiza przypadku kawy). – *Agricultural Economics* 2017, vol. 48, s. 397-408, DOI: 10.1111/agec.12342.

Z wprowadzeniem unii gospodarczej i walutowej wiązano nadzieję wyrównania cen w państwach członkowskich UE, co zgodnie z prawem jednej ceny miało doprowadzić do równowagi. Instytucja wspólnego rynku bez barier wewnętrznych,

opartego na wolnym handlu i konkurencji oraz wspólnej walucie, miała umożliwić konsumentom dostęp do tanich dóbr i usług dopasowanych do potrzeb odbiorców. W artykule analizowano konwergencję cenową na rynku kawy wśród importerów tego produktu z UE. Kawa wytwarzana jest w krajach rozwijających się, a konsumowana w państwach bogatych. Jej ceny są zmienne i charakteryzują się niską elastycznością podaży i popytu. W swoich analizach autorzy rozpatrywali produkt surowy po cenach importowych. Do badań dostosowań cenowo-jakościowych wykorzystano hedoniczne modele cen, cechujące się znaczącą elastycznością. Oszacowali je ważoną metodą najmniejszych kwadratów, co pozwoliło zredukować wpływ zróżnicowanej jakości produktu i dokonać porównań jego wartości. Porównywalne ceny importowe kawy w krajach UE okazały się być zróżnicowane. Najwyższy poziom osiągnęły w Finlandii, na Węgrzech i w Irlandii, a najniższe na Cyprze, w Grecji i Słowenii. Tym samym stwierdzono, że w UE cel zintegrowanego rynku nie został nadal osiągnięty. Zdaniem autorów uprawnione jest stosowanie zaproponowanego podejścia badawczego na rynkach innych produktów. (M.D.)

CZUBAK W., BOJAN P., CIEŚLAK P.: Płatności bezpośrednie dla rolnictwa w Polsce w warunkach pozostawania poza strefą euro. – Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Polityki Europejskie, Finanse i Marketing 2017, nr 17, s. 46-52.

Ryzyko kursowe jest w rolnictwie szczególnie widoczne przy przeliczaniu płatności bezpośrednich w ramach uproszczonego systemu płatności obszarowych (SAPS). Autorzy artykułu oszacowali skutki, jakie dla polskich gospodarstw rolnych niesie za sobą pozostawanie poza strefą euro. Analiza dotyczyła corocznych różnic kursowych pomiędzy wartościami referencyjnymi Europejskiego Banku Centralnego, po których przelicza się płatności bezpośrednie, a kursami z dnia, w którym następuje wypłata środków dla rolnika. Autorzy stwierdzili, że w latach 2005-2013 rolnicy stracili na przeliczeniu płatności około 750 mln złotych, co nie przekracza 1% otrzymywanej pomocy, zatem nie ma istotnego wpływu na kondycję finansową gospodarstw. Niepokojące mogą być krótkoterminowe wahania kursowe, jak np. w 2008 r., gdy spowodowały stratę 25% środków w stosunku do tego, co uzyskaliby beneficjenci, gdyby w Polsce walutą było euro. Należy sądzić, że integracja walutowa przyniosłaby wymierne korzyści dla rolnictwa w postaci wyeliminowania ryzyka kursowego, ale decyzja o przystąpieniu do strefy euro musi uwzględniać przesłanki zawarte w teorii integracji walutowej i sytuacji makroekonomicznej. (M.M.)

JANO P.A.: **Quality choice and market access: evidence from Chilean wine grape production** (Wybór jakości a dostęp do rynku: przykład produkcji winogron w Chile), *Agribusiness* 2017, vol. 33, nr 3, s. 324-338, DOI: 10.1002/agr.21468.

Autor artykułu analizował czynniki decydujące o możliwości podejmowania produkcji winogron wysokiej jakości. Badania przeprowadzono w latach 2011-2012 wśród losowo wybranych producentów winogron z dwóch najbardziej reprezentatywnych regionów dla chilijskiego winiarstwa – Colchagua i Maule. Uzyskano informacje dotyczące charakterystyki gospodarstw domowych i rolnych, upraw, praktyk rolniczych, aktywności w pozyskiwaniu środków finansowych na inwestycje oraz cech nabywców. Dokonano również pomiaru zdolności badanych producentów pod kątem prowadzenia upraw winorośli i rozwoju produkcji. Na potrzeby analizy posłużono się nieliniowym modelem prawdopodobieństwa oraz testem mnożnika Lagrange’a. Za producentów wysokojakościowych uznano tych, którzy w rozpatrywanym sezonie ograniczyli areał upraw. Udział takich jednostek wśród ogółu badanych wyniósł 13%. Z przeprowadzonych badań wynikało, że o osiągnięciu statusu producenta winogron o wysokiej jakości decydował zgromadzony majątek oraz umiejętności w zakresie prowadzenia upraw. Dużym producentom było łatwiej zacząć wytwarzać wysokojakościowy produkt, ponieważ rzadziej napotykali na barierę płynności i otrzymywali kredyty na poprawę standardów produkcyjnych. Jednakże istotnym czynnikiem w tym przypadku były również cechy podmiotów skupujących winogrona. Część odbiorców poprzez umowy kontraktacyjne skłaniało bowiem rolników do praktyk ograniczania skali produkcji, które zwykle przekładały się na wzrost jakości towaru. (M.D.)

KIRNER L., PAYRHUBER A.: **Welche Weiterbildungsangebote und Beratungsleistungen im Bereich der Unternehmensführung benötigen Ladwirtinnen und Landwirte in Österreich** (Zapotrzebowanie na dalsze kształcenie i usługi doradcze rolników w Austrii w kontekście kierowania gospodarstwem rolnym). – *Berichte über Landwirtschaft* 2017, Band 95, Ausgabe 2.

Autorzy artykułu analizowali problematykę dalszego kształcenia i ofertę usług doradczych w austriackim rolnictwie w kontekście kierowania gospodarstwem rolnym. Celem było określenie zapotrzebowania rolników na tego rodzaju usługi. Badano badali popyt na usługi doradcze ze względu na wielkość gospodarstw rolnych, profil produkcji oraz wiek i płeć kierownika. Badania prowadzono z wykorzystaniem formularza ankietowego w 380 gospodarstwach rolnych na obszarze całej Austrii. W analizach wykazano, że istnieje duże zapotrzebowanie na dalsze kształcenie i usługi doradztwa rolniczego w gospodarstwach rolnych. Potencjalni klienci tworzą katalog interesujących ich zagadnień związanych z problematyką zarządzania gospodarstwem rolnym. Ważnym i zarazem nowym tematem jest komunikowanie się rolników ze społeczeństwem, w szczególności dotyczy to dużych gospodarstw rolnych. (P.S.)

KLEPACKI B., GOŁASA P., WYSOKIŃSKI M.: **Efektywność emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie.** – *Więś i Rolnictwo* 2017, nr 3, s. 129-144.

W oparciu o twierdzenia ekonomii środowiskowej i teorię efektów zewnętrznych autorzy artykułu określili znaczenie emisji gazów cieplarnianych (GHG) w rolnictwie. Zjawisko to przykuwa coraz większą uwagę naukowców i polityków, ponieważ koncentracja GHG w atmosferze wywołuje szereg niekorzystnych skutków (kwaśne deszcze, smog, burze piaskowe i pyłowe), które zagrażają zdrowiu ludzi i zmniejszają przyrost biomasy. Do najważniejszych spośród 30 gazów cieplarnianych należą dwutlenek węgla (CO₂), dwutlenek siarki (SO₂), metan (CH₄), podtlenek azotu (N₂O) oraz freony. Ocenia się, że za około 30% emisji powodujących zmiany klimatu odpowiedzialne jest rolnictwo. Na podstawie danych z European Environmental Agency (EEA) oraz EUROSTAT za lata 1990-2013 obliczono poziom emisji gazów cieplarnianych pochodzących z rolnictwa oraz jej efektywność. Stwierdzono, że Francja, Wielka Brytania, Niemcy, Polska i Hiszpania odpowiadają za połowę emisji rolniczych GHG. Najwyższą efektywnością charakteryzowały się Słowacja, Włochy i Malta, ale w żadnym z badanych krajów rolnictwo nie osiągało tak wysokiej efektywności emisji jak cała gospodarka. (M.M.)

KOZAR Ł.: **Produkcja energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w krajach Unii Europejskiej i w Polsce w kontekście koncepcji zrównoważonego rozwoju.** – *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Problemy Rolnictwa Światowego* 2017, t. 17, z. 2, s. 126-135.

Z powodu negatywnych skutków wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii i ich stopniowego wyczerpywania się bardzo istotne jest zwiększenie produkcji energii z odnawialnych źródeł (OZE). Podstawowy dokument określający kierunki rozwoju Unii Europejskiej – Strategia Europa 2020 – jako jeden z kluczowych celów wyznacza w perspektywie 2020 roku wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w skali całej UE do poziomu co najmniej 20%. Na podstawie danych EUROSTAT, GUS oraz Banku Danych Lokalnych, przedstawiono zmiany, jakie nastąpiły w zakresie produkcji energii elektrycznej z OZE w krajach UE-28 w latach 2010-2015. Dla Polski dokonano także analizy w przekroju regionalnym. Stwierdził, że w analizowanym okresie nastąpił w krajach UE 46% przyrost udziału energii elektrycznej wytwarzanej z OZE, co świadczy o intensywnych zmianach ukierunkowanych na budowę bardziej ekologicznego, sprzyjającego środowisku naturalnemu modelu gospodarki. W Polsce również w obszarze pozyskiwania energii widoczny jest zwrot w kierunku rozwoju zrównoważonego. Przyrost udziału energii z OZE w zużyciu energii brutto wyniósł 103% i był jedną z najbardziej dynamicznych zmian na tle pozostałych krajów UE. (M.M.)

LANDI C., STEFANI G., ROCCHI B., LOMBARDI G., GIAMPAOLO S.: **Regional differentiation and farm exit: a hierarchical model for Tuscany** (Zróżnicowanie regionalne a likwidacja gospodarstw rolnych: model hierarchiczny dla Toskanii). – *Journal of Agricultural Economics* 2016, vol. 67, nr 1, s. 208-230, DOI: 10.1111/1477-9552.12130 208-230.

W artykule poruszono zagadnienie likwidacji gospodarstw rolnych w Toskanii w latach 2000-2007. Badania prowadzono z perspektywy mikro- i mezoekonomicznej, co jest podejściem unikatowym, ponieważ dotychczas odchodzenie z rolnictwa wyjaśniano przy pomocy danych odnoszących się do poziomu gospodarstw rolnych i ich użytkowników lub do informacji związanych z regionami. Zdaniem autorów artykułu rozpatrywanie właściwości mikro w połączeniu z cechami otoczenia relatywnie lepiej wyjaśnia przyczyny podejmowanych decyzji ekonomicznych w rolnictwie indywidualnym. Według badaczy na decyzje związane z prowadzeniem aktywności rolniczej istotny wpływ mają uwarunkowania zewnętrzne, a zwłaszcza sytuacja na lokalnym rynku ziemi. Odnosi się to nie tylko do kwestii własnościowych, ale także do wielofunkcyjnego rozwoju wsi, który oddziałuje na koszt powiększania gospodarstwa poprzez wzrost podaży pracy czy nierolnicze wykorzystanie zasobów naturalnych. Zastosowane w analizach metody bazowały na hierarchicznym i wielopoziomowym modelowaniu, gdzie prawdopodobieństwa likwidacji oszacowano zarówno dla gospodarstwa, jak i określonego obszaru. Do obliczeń wykorzystano dane pochodzące ze spisów rolnych oraz z badania strukturalnego gospodarstw. Prawdopodobieństwo likwidacji oszacowano dla próby 3187 jednostek z wykorzystaniem hierarchicznego modelu probitowego Bayesa. Z obliczeń wynika, że likwidacje były związane z wielkością i typem rolniczym gospodarstw oraz charakterystykami rolników. Szanse likwidacji gospodarstw były relatywnie wyższe na obszarach o dużej gęstości zaludnienia, które jednocześnie nie były sklasyfikowane jako tereny miejskie. Zdaniem autorów presja na grunty rolne ze strony pozarolniczych branż gospodarki wywoływała zwiększoną skalę odchodzenia z rolnictwa drobnych producentów, niezależnie od bliskości dużych rynków zbytu. Mniejszą skalę zmian w tym zakresie notowano na obszarach górskich, peryferyjnych i słabo zaludnionych. (M.D.)

Oprac. Zespół